

Opgave 1 Scepticisme en film

In de film *Vanilla Sky* raakt de hoofdpersoon David zwaargewond door een auto-ongeluk. Omdat hij niet kan leven met zijn verminkte gezicht laat David zich door het bedrijf 'Life extension' invriezen, zodat hij kan voortleven in een levensechte

computersimulatie. Daarna leeft hij, zonder dit van zichzelf te weten, voort in een zelf ontworpen droomwereld, die zich vormt naar wat hij denkt en die al zijn verlangens in vervulling brengt.

Dat was althans de bedoeling. Maar de computersimulatie blijkt niet helemaal perfect te werken en David wordt geconfronteerd met de mogelijkheid dat hij, als gevangene van zijn dromen, hooguit een solipsistisch leven leidt. Daarop begint hij te twijfelen aan zijn bestaan. Volgens René Descartes kan aan alles worden getwijfeld, behalve aan de conclusie van zijn methodische twijfel, namelijk 'ik denk dus ik ben'. Kritiek op deze zekerheid van Descartes is dat die tot solipsisme leidt.

4p 1 Leg uit dat het solipsisme immuun is voor het probleem van andere geesten:

- op metafysisch niveau,
- op epistemologisch niveau, en
- op conceptueel niveau.

Leg vervolgens uit of de hoofdpersoon van *Vanilla Sky* (in de computersimulatie) volgens Descartes wel of niet bestaat.

In de film *Vanilla Sky* worden de gevolgen van een leven in een computersimulatie, zonder dit te weten, getoond. De film kan op deze manier worden opgevat als een filosofisch gedachte-experiment. Gedachte-experimenten kunnen worden onderscheiden in drie soorten, namelijk tegenfeitelijke, conceptuele en evaluatieve gedachte-experimenten.

1p 2 Leg uit welk soort gedachte-experiment de film *Vanilla Sky* toont.

Niet alleen in de film *Vanilla Sky* maar ook in andere films komen personages soms terecht in 'sceptische' situaties waarin ze blijken te leven in een onechte wereld of worden misleid door anderen of zelfs door zichzelf.

Volgens de Amerikaanse filosoof Stanley Cavell zijn films zelfs altijd een vorm van scepticisme en kan elke film worden gezien als verbeelding van een sceptisch gedachte-experiment:

tekst 1

Film is scepticisme in bewegende beelden: het is niet alleen een redelijke mogelijkheid, het is een feit dat onze normale zintuigen tevreden zijn met de filmwerkelijkheid, terwijl die werkelijkheid niet bestaat – erger nog, omdat die niet bestaat, omdat kijken alles is dat nodig is.

naar: Stanley Cavell, The World Viewed, 1979

De werkelijkheid is volgens Cavell tegelijkertijd aanwezig en afwezig voor het filmpubliek, omdat die filmwerkelijkheid niet ‘werkelijk’ bestaat, maar alleen in de geest van de toeschouwer.

Hoewel er een verschil is in status tussen de werkelijkheid volgens Cavell en die volgens het subjectief idealisme van Berkeley, is er toch een overeenkomst aan te geven.

3p 3 Geef aan wat het subjectief idealisme van Berkeley inhoudt.

Leg vervolgens uit in welk opzicht dit subjectief idealisme:

- overeenkomt met de stelling van Cavell in tekst 1 en
- verschilt met tekst 1 wat betreft de status van de werkelijkheid.

Cavells opvatting over film als scepticisme in bewegende beelden is door anderen opnieuw geformuleerd als algemene opvatting over scepticisme, namelijk: een standpunt van waaruit we de wereld kunnen zien zoals die echt is, ook wel een ‘view from nowhere’ genoemd, is onmogelijk.

Over de eisen die we aan kennis mogen stellen, wordt door filosofen verschillend gedacht.

4p 4 Leg uit welke reactie zou worden gegeven op de onmogelijkheid van een ‘view from nowhere’ vanuit de eisen aan kennis volgens:

- het fallibilisme,
- het contextualisme,
- het relevantisme en
- het transcendentiaal idealisme (Kant).

Naast films waarin de hoofdpersonen blijken te leven in een onechte wereld of waarin ze worden misleid door anderen of door zichzelf, zijn er ook films waarin wordt getwijfeld aan het bestaan van andere geesten. In de film *S1m0ne* bijvoorbeeld staat de filosofische vraag centraal of het mogelijk is te weten of iemand anders een persoon is, en wie die andere persoon dan is.

De film *S1m0ne* gaat over een virtuele, door een computer gegenereerde actrice die *S1m0ne* heet (*Simulation One*). *S1m0ne* ‘speelt’ in verschillende films terwijl het publiek niet in de gaten heeft dat de actrice in werkelijkheid een simulatie is. Het publiek in de film denkt dat *S1m0ne* een actrice van vlees en bloed is. In de film kan *S1m0ne* het dan

ook zover brengen dat ze twee Oscars voor haar acteerwerk wint. Volgens Mills analogieargument en volgens het functionalisme kunnen anderen, en misschien zelfs de actrice *S1m0ne*, mentale toestanden hebben.

Sommige filosofen zouden nog verder gaan en stellen dat de actrice *S1m0ne* ons geloof in andere geesten kan herstellen. Dat wil zeggen dat de actrice *S1m0ne* ons vertrouwen in het bestaan van andere geesten kan redden van de sceptische twijfel.

- 3p 5 Beargumenteer of je het met deze stelling over de actrice *S1m0ne* eens bent aan de hand van:
- het functionalisme,
 - het onderscheid tussen binnenwereld en belevingswereld en
 - het analogieargument van Mill.